

ГОРАН ЗАГАРІЯ

Купол Astrodome, Ньюборн
Сімудські долини, рівнина Хриси, Марс
Рак 26, 46¹

Коли замість Марка Велета до класної кімнати зайшов старий Загарія, тиша запала така, що аж дзвеніло у вухах.

Тридцятидворічна іспанка Кассія Руеда, директорка школи, впізнала Горана відразу. Кемхебековим, попри те, що бачили його вперше, також не знадобилося багато часу, щоби зрозуміти, з ким доведеться мати справу. Помилитися було неможливо. Горан Загарія мав по-розбійницьки скуйовджену кучму та розкішну, випещену бороду. На голові де-не-де промаювали білі нитки, зате ретельно спланована борода, що сягала ключиць, залишалася всуціль чорною. Марат і Каміла Кемхебекови здогадалися, хто перед ними, бо такі бороди на Марсі були рідкістю. Їх носили тільки ті, хто їздив у герметичних роверах і літав на конвертопланах, які стикувалися до герметичних рукавів, тобто міг собі дозволити не вдягати скафандр для робіт на відкритому просторі. Доглянута борода була виявом колосальної заможності, й Кемхебекови знали: щоб порохувати людей із такими бородами в Ньюборні, вистачить пальців однієї руки.

Руеда, отямившись, заговорила:

— Пане Загарія, рада зустрічі, проте, гадаю, вам не варто було перейматися, — від хвилювання вона ковтала слова. — Ситуація, звісно, серйозна, та я не сумніваюся, що ми залагодили б її з Майїним батьком, і вам зовсім не потрібно було...

— Велет за сотні кілометрів звідси, — Горан помахом руки примусив її замовкнути. — Вирушив до долин Тіу й до вечора не повернеться. Я замість нього.

Під пекучим поглядом блідо-блакитних очей Кассія не знала, куди подітися.

Горан Загарія був кимось на кшталт старійшини в українській Діаспорі. Ніхто його не обирав, але він був одним із перших українців на Марсі, він заснував крихітне господарство, яке зрештою перетворилося на агрохолдинг

1 26-й сол місяця Рака 46-го року за марсіанським календарем відповідає 23 вересня 2141-го за григоріанським календарем. Детальніше про визначення часу та дати на Марсі див. Додаток «Хронометрія» наприкінці книги.

«Томуто», й саме він допомагав освоїтися новоприбулим. Завдяки цьому Загарія зрештою досяг такого впливу, що його влада стала майже необмеженою, а слово набуло ваги закону.

Кассія ж була звичайною найманою працівницею, чий дозвіл на проживання на Марсі діяв рівно стільки, скільки і її контракт. Вона здобула магістерський ступінь з астрофізики в Лундському університеті та обіймала посаду асистентки оператора на радіотелескопі MCRT. Посада не вимагала повної зайнятості, а тому, щоби не ризикувати, чотири земні роки тому Руєда влаштувалася вчителькою в Першу публічну школу Ньюборна. Директоркою її призначили п'ять місяців тому. Роботи було багато, траплялися соли, коли вона не склепляла повік упродовж двадцяти годин, утім Кассія не нарікала. Життя на Марсі їй подобалося. Чи то пак подобалося б, якби не такі моменти, як зараз.

Відтоді, як Загарія стулив рота, ніхто не видав жодного звуку, але порушувати мовчанку Горан не квапився. Він підступив до кафедри, розгорнув величезний, завбільшки як придверний килимок, планшет і повернув екран до Руєди та Кемхебекових.

Марат і Каміла — подружня пара росіян з Архангельська — перебралися на Марс вісімнадцять земних років тому. Десять років тому розлучилися. Марат був зварювальником у компанії Deep Space Resources. Каміла пілотувала транспортні гоппери, що курсували між Колоніями та водняними штольнями на півночі, а після того, як штольні виснажилися, якийсь час жила в Кемерзі, російському поселенні в низинній області Патера Орк неподалік вулкана Елізій, по суті на іншому боці планети. Їхній син, п'ятнадцятирічний Леонід «Лео» Кемхебеков — височенний, як і всі народжені на Марсі, — спирався на парту позаду батьків. Напівпрозорий гіпс із програнованого пластику вкривав його праве передпліччя: від кісточок на долоні — до ліктя. Та частина, що охоплювала зап'ясток, і досі пульсувала, рівняючи потрошені кістки.

Окрім Горана, Кассії та Кемхебекових, у класній кімнаті перебувала ще Майя Велет — войовнича чорнявка з обсипаним ластовинням обличчям і косою до пояса. Схиливши голову, вона полірувала поглядом носачи черевиків.

Лео перебігав очима з директорки на батьків і назад, і помалу його обличчя витягувалося. Його привели подивитися на Майїне покарання, та після того, як у класній кімнаті з'явився чоловік із холодними очима й мовби з каменю висіченою бородою, все змінилося. І батьки, і директорка набули якогось безпорадного вигляду.

Загарія покректав і, тицьнувши в екран, запустив відео. Він розумів, що нічого нового не видивиться, тож лише вдавав, ніби прилип поглядом до планшета. Насправді Горан просто зволікав. Він би хотів обговорити ситуацію віч-на-віч із Майєю, вислухати її версію, проте Кемхебекови вже були в кімнаті, коли він прийшов. І це все ускладнювало. Страшенно

ускладнювало. Бо попри те, що Горан переглянув запис із пів десятка разів, він так і не зрозумів, що, в біса, сталося.

Руеда та Кемхебекови вперли погляди в екран.

Відео було з цієї самої кімнати. З камери спостереження, що висіла над головою Горана. Кольорове, але без звуку. В поле огляду камери потрапляла частина парт і стіна із затемненого скла за ними. В центрі екрана — у проході між партами й упівоберта до камери — стояв Лео Кемхебеков. На стільчику перед ним лежала металева конструкція з кількох пружин і пари страхітливих, прикрашених зубцями клешень. Горан не здогадався б, що в нього перед очима, якби йому не пояснив Марко Велет, батько Майї: то був капкан, і не простий, а найбільший із будь-коли створених людиною — призначений для ловів великих ведмедів.

Ведмежий, трясця його матері, капкан. На Марсі.

Поодаль — у лівому верхньому куті екрана — збилася докупи група однопітків Лео. Серед них виділялася висока дівчина, яка, примружившись, стежила за хлопцем.

Майя.

Юнаки довкола неї звивалися від нетерплячки. Хтось жестами під'юджував Лео, хтось крутив пальцем біля скроні. Попри відсутність звуку, було видно, що всі навперебій щось вигукують. Лише Майя стовбичила нерухомо, наче статуя.

Лео на екрані нахилився до капкана, обвів поглядом спускову пластину, пружини під нею, потім глянув на дівчину. І тоді Майя кивнула.

Горан стримав невдоволене покректування. Якби не цей кивок, він би розігнав їх усіх до дідькової матері: і вчительку, і вишкребка, і його батьків. Але Майя, чорти б її взяли, кивнула — дала відмашку, — після чого Лео опустив праву руку та стуленими вказівним і середнім пальцями натиснув на пластину, що приводила капкан у дію.

Далі трапилося те, що мало трапитися: капкан спрацював. Клешні блискавично зімкнулися, переламавши променеви та ліктьову кістки, наче сірники. Бризнула кров. Лео випростався — різко, ніби в нього з усього маху загнали залізний кілок. Один із його приятелів приклав долоні до щелепи та відсахнувся. Інший робив такі рухи головою, ніби ось-ось виблює. Усі щось навперебій вигукували та жестикулювали.

Сам Лео вчепився лівою рукою в передпліччя правої, роззявив рота й завив. Звуку не було, проте з того, як розчахнулася пащека, Горан міг уявити силу крику. Не підтримувана ні кістками, ні сухожиллями долоня теліпалася на шкірі та м'язах. Хлопець крутнувся на місці й метнувся до виходу, але, засліплений болем, промахнувся та налетів на стіну. Боліло, напевно, пекельно, бо Лео, не припиняючи завивати, колотився головою об пластикову перегородку. Приятелі обступили його, силкуючись розімкнути клешні.

На галас прибігла Кассія. Спершу взялася розтягувати юнаків, але за мить, угледівши Лео, мало не заточилася.

І лише Майя зберігала спокій, із кам'яним обличчям споглядаючи, як корчиться від болю її однокласник.

«Це триндець, — подумав Загарія. — Просто срака якась».

— Ну що ж, — він поставив відео на паузу, склав долоні до купи та потер пучки пальців.

— Як бачите... — почала пані Руеда.

— Так, я бачу, — перебив її старий. — Усе бачу. А ви бачите, щоб хтось штовхав постраждалого? — він заговорив тоном приязним і водночас цілковито позбавленим почуттів. Кассія не очікувала на відсіч і примовкла. — Я не чую, — вигнув брову Горан.

— Ні, але...

— Хтось узяв постраждалого за руку та силоміць устромив її в капкан?

— Пане Загарія, ви не...

— Чш-ш-ш, — Горан майже торкнувся губів директорки пальцем. — Пані директорко, ви надіслали повідомлення Маркові Велету, який, не покладаючи рук, працює, старається, щоб і вам, зокрема, було що їсти, де написали, ніби його донька ледь не відірвала руку однокласникові. По-перше, не руку, а кисть. По-друге, — він підніс долоню до планшета, наче рекламний агент, який силкується впарити товар незговірливим клієнтам, — не відірвала. Я не помітив на відео фонтанів крові, які, на мою скромну думку, мали б супроводжувати відокремлення долоні від передпліччя. А по-третє, пані Руеда, погляньте ще раз на запис. — Загарія повільно, так ніби рухався під водою, поводив долонею перед екраном. — Майю від постраждалого відділяють два з половиною метри. Ви ж не намагаєтеся переконати мене, що наша дівчинка навчилася ламати кістки самим поглядом? Чи, може, вважаєте, начебто Майя силою думки примусила постраждалого вчинити те, що той учинив?

Руюду драгувало те, як Горан уникає називати Лео на ім'я, але вона здогадувалася, що він вдається до цього навмисно, а тому не реагувала.

— Пане Загарія, річ же не в тім...

Горан не дав їй закінчити.

— Так, я усвідомлюю: Майя приволокла до школи ведмежий капкан. — Він метнув погляд на прикишклих батьків Кемхебекова. — І, мабуть, ми всі погодимося, що Марс — невідхоже місце для ведмежих капканів. Тому, пані директорко, я гарантую, що такого більше не повториться. Я запевняю, ми проаналізуємо сьогоднішні події, разом із батьками Майї зробимо висновки і дівчину буде належно покарано. — Ще один скупий напружений позирок у бік росіян. — Я обіцяю записати покарання на відео та надіслати відеозапис усім зацікавленим сторонам.

Остання фраза прозвучала так зловісно, що директорка закліпала.

— Що ви збираєтеся робити?

— Ну, пальці не відрубуватимемо. — Навіть Каміла здригнулася. Загарія витримав паузу, а тоді, показуючи, що жартує, підморгнув. — Але вигадасмо

щось достатньо серйозне, щоб у родини Кемхебекових не лишилося й сліду від думок про те, ніби ми хотіли їх зневажити. Ну й щоб у Майї більше не виникало бажання залучати до навчального процесу неналежні предмети. Але, будь ласка, не перетворюйте нас на монстрів, — він акцентував на словах «ми», «нас», «наша дівчинка», даючи зрозуміти не так директорці, як росіянам: не лізьте, не треба, зачепите одного — матимете справу з усіма. — Так, Майя принесла до школи капкан, так, вона дещо необачно встановила капкан серед класної кімнати, але якби цей юнак не чіпав його, нічого лихого не сталося б.

Каміла чмихнула, проте... нічого не сказала. Якби на місці Загарії був Марко Велет, вона б, певно, вже вибухнула, але Горан... Зариватися зі старим дурнем, який, подекують, відчиняє ногами двері кабінету самого Йорґа Флоріана, не видавалося хорошою ідеєю.

Директорка востаннє спробувала перебрати контроль над розмовою:

— Пане Загарія, я не можу з вами пого...

Горан нагородив її важким поглядом.

— Якщо комусь із ваших учнів прищемить пальця дверною стулкою, ви ж не побіжите до Йорґа з вимогою депортувати на Землю проектувальника повітряного шлюзу, адже так?

Кассія підбгала губи. Горан повернувся до Майї:

— Ти вже попросила пробачення?

— Я? — дівчина стрельнула спідлюба очима. — Ні.

Загарія клацнув пальцями та схилив голову. Майя пробурмотіла:

— Я... пере... прошую...

— Таке ще раз повториться?

— Ні... я більше так не робитиму.

— Тобі жаль?

Майя затамувала подих, помовчала і за мілісекунду до того, як пауза розтягнулася б до непристойності, крізь зуби процідила:

— Так, мені жаль.

Горан подумав, що над інтонацією ще годилося би попрацювати, але, як то кажуть, маємо що маємо, і з показною бадьорістю підсумував:

— Інцидент вичерпано. Усім дякую. Можемо розходитися.

— Пане Загарія, ви не...

Горан посміхнувся до неї, і Кассія, відчувши погрозу в тій посмішці, затнулася. Батьки Лео розчаровано перезирнулися.

— Пане Марате, пані Каміло, — Горан повернувся до росіян і двома пальцями торкнувся лоба над скронєю — загальновживаний жест прощання, який польові працівники на Марсі перейняли від астронавтів. — Було приємно познайомитися. — А тоді суворо глипнув на Майю: — Рушаймо, паняню.

Майя нагородила Лео тріумфальним поглядом і, неначе балерина, продефілювала до виходу з кімнати.

Вони опинилися на зовнішній галереї, що тулилась до стіни купола Astrodome, найбільшого та найновішого у Ньюборні. Загарія потягнувся поглядом крізь укріплене полігональне кевларовою сіткою скло до Драконових гір, що виднілися на заході. На мить затримав очі на скелях, які здіймалися над вкритою осадовими породами рівниною: вижидав, чи ніхто з Кемхебекових не кинеється навздогін. Утім, двері за спиною залишалися зачиненими, і Горан, кречнувши, попростував до ескалатора, що вів на перший рівень.

Майя посунула назирці.

Вони ступили на ескалатор, і дівчина промовила:

— Горане, пробачте. — Нора Велет, її мама, була двоюрідною племінницею Загарії, тож Майя доводилася йому кимось на кшталт троюрідної онучки. Попри це, дівчина змалечку зверталася до Горана на ім'я. Загарії того року виповнювалося сто двадцять сім, але після шістдесяти років на теломіді сивина майже зникла з волосся і він мав вигляд щонайбільше п'ятдесятип'ятирічного чоловіка, який стежить за собою: плаский живіт, худі стегна, ямочки під вилицями. — Я... це більше не повториться.

— Знаю, що не повториться.

Горан глянув на смартлет на зап'ястку. За чверть перша. Він спізнюється на нараду в Кам'янці. Через поїздку до школи день полетів шкереберть.

Вони проминули склад вживаних скафандрів Довера, мотель «Патера»², ресторан мережі It's Food і Управління нагляду за гірничими роботами. Коли порівнялися зі входом до станції метро «Ньюборн Північна», Загарія нарешті запитав:

— Де ти взяла ведмежий капкан?

— Надрукувала на 3D-принтері.

— Хто дозволив? — Горан позирав на дівчину згори вниз, наче шуліка, що видивляється здобич.

На Марсі працювала ціла екосистема роботизованих 3D-принтерів, які давали змогу створювати що завгодно, зокрема і зброю, тож програми, які крізь них проходили, ретельно перевіряли. Не можна було просто завалитися до друкарського цеху та «виліпити» собі що заманеться. Точно не ведмежий капкан.

Майя зітхнула.

— Минулого тижня почалася практика з конструювання. Завдання було вибрати реальний об'єкт, змоделювати його в 3D і надрукувати. Ми саме вивчили основи інженерної графіки та програмування 3D-принтерів.

1 Марсіанський стандартний час. Детальніше про визначення часу та дати див. додаток «Хронометрія» наприкінці книги.

2 Патера — елемент марсіанського рельєфу, великий кратер неправильної форми з фестончастими краями.

Ніхто не заморочувався, тобто моделювали всякий мотлох, типу там люстри, шахові фігурки... або... ну, всяке таке, а тоді... — поки Горан розбирався з директоркою і Кемхебековими, Майя обмізковувала, як виправдовуватиметься, тож описувала все рівним, упевненим тоном, але що більше говорила, то дужче нітилася, заготовлені фрази розпадалися, потрібні слова вислизали і голос дедалі більше хирів. — Данка Марич надрукувала горщик для квітів, а Б'янка Еренфельд — фрактальний куб, хоча й той не моделювала, а завантажила з мережі. Шон О'Галлоран надрукував ДПМ-шолом у натуральну величину, але він був без скла, і я вирішила, що це якось тупо, і нудно, і... і...

— І надрукувала ведмежий капкан, — з неочікуваною лагідністю в голосі закінчив за неї старий.

Майя знову зітхнула.

— Не зовсім. На біології ми, е, проходили біосферу Землі. Вчитель показував фотки ведмедів, розповідав, що на них у ХХ столітті полювали капканами. Я спершу не повірила, а після уроку полізла в мережу, знайшла кілька моделей, ну і згадала про завдання з практики. Мені, звісно, жаль ведмедів, але водночас і цікаво... типу... ну... як воно... пра... працює...

Слова закінчилися. Хтось наче прикрутив кран у голові. Майя розтуляла рот, потім затуляла рот, але не витискала із себе жодного звуку.

Горан подумав, що, поки не пізно, Велету слід поспілкуватися з керівником виробничої практики у першій публічній. Бо страшно уявити, що ця мала виклепає в цеху після того, як почує про другу російсько-українську війну на уроці історії.

— Як ти примусила того йолопа вкласти руку в капкан?

Майя найжачилася.

— Я не примушувала, — веснянки на обличчі збіглися докупи. — Ви самі бачили!

Горан підняв і опустив брови. Лео Кемхебеков не міг бути таким тупим, щоб із власної волі застромити руку у ведмежий капкан. Чи міг?

— Не обманюй.

Майя шморгнула.

— Там різні пружини. Залежно від натягу стулки змикаються з різною швидкістю. Я перед тим спробувала з олівцем і зрозуміла, що з найслабшою пружиною встигаю відсмикнути руку, а тому, коли мене попросили, типу покажи, покажи, поставила її, ну, найслабшу, і кілька разів рукою натискала на спускову пластину. Лео сказав, що це якась фігня, бо якщо я встигаю відсахнутися, то ведмідь і поготів. Я запропонувала йому спробувати і, заряджаючи капкан, поміняла пружину... на найтутішу.

Горан похитав головою. Чортяка.

— У нього не було шансів?

— Не було. — Чергове коротке зітхання.

— Ти згадувала, тобі жаль ведмедів. А цього дрища кирпоносого не жаль було?

— Ні, — ні вагань, ні навіть натяку на каяття в голосі. — Не жаль.

— Він образив тебе? — Горан зауважив, як напружилися Майїні вилиці. — Займав?

— Не займав, але...

— Кажи.

— Два тижні тому. Була перерва. Ми вийшли з класу. Данка, Лана, Шон. Макс Хоткевич. Ярро Куфта. Ще Ембер була. І Кора Монаган. — Загарія поморщився. Ембер була донькою ортодонта з Мідлдона Оуена О'Морана. Про Кору він нічого не знав, але, судячи з імені, вона також була з падді¹. Горанові не подобалося, що діти з Діаспори відвідують одну школу з ірландцями та росіянами, проте українська школа в Кам'янці давно не вмщала всіх охочих, тому вибору не мав. Майя помітила, як сіпнулося його обличчя, і додала: — Аріана Зоммерфельд теж була! Вона нечасто з'являється, а того дня була. Розумієте? — Горан кивнув, демонструючи, що так, розуміє. — І ось ми стоїмо, а цей козел підійшов і витріщився на мене. І спитав, чи людина без ніг може носити шкарпетки. Я відповіла, що ні.

Горан сповільнив крок. Майя, скося позираючи на нього, продовжила:

— Потім він спитав, чи людина без рук може носити рукавиці. Я знову сказала, що ні. Ну, це ж очевидно! А тоді він тицьнув у мене й запитав, чому... чому... — її губа затремтіла, — чому я ношу бюстгальтер.

Загарія заклав руки за спину. Люди, що траплялися їм галереєю, шанобливо розступалися. Секунд двадцять вони крокували мовчки, а тоді Горан буркнув:

— Наступного разу постарайся, щоб той вилупок запхав у капкан голову.

— Що?

— Я до того, що впродовж двох наступних місяців щодня після школи працюватимеш у полі з Лесем Кордасом.

Майя пополотніла. Вона нещодавно потоваришувала з Корою Монаган, разом із якою вже двічі тусила із самою Аріаною Зоммерфельд. Три дні тому Аріана натякнула, що запросить їх на вечірку в Мірафлорес, але через роботу в Кордасів про це можна забути. Щойно у класі пронюхають, куди запроторив її Загарія, з нею більше не спілкуватимуться до кінця віків.

— Але... — почала вона.

— Що «але»?

Горанів голос затвердів, і Майя прикусила язика.

Одна з причин, чому авторитет Загарії з року в рік лише міцнів, полягала в його гіпертрофованому почутті справедливості. Він нікому не давав спуску, з особливою вимогливістю ставлячись саме до найближчих. Історії про те, як Горан докорами та прискіпуванням доводить до сказу

1 Падді — жартівлива назва ірландців.

власних дорослих синів, стали чимось на кшталт міських легенд у Кам'янці. Майя одного разу сама бачила, як Горан повівся зі своїм наймолодшим, Лук'яном. Того дня її, ще геть малу, не було з ким залишити, і батько взяв із собою. Майя сиділа у всюдохіді та спостерігала, як пів десятка чоловіків скупчилися на краю тридцятикілометрового кратера Орабі в гирлі долини Ареса. Видивлялися місце для оранжерей. Горан щось розповідав, показуючи пальцем на дно кратера. Лук'ян відступив убік і теревенив із кимось по супутниковому зв'язку... забувши відтиснути радіотангенту. Його голос тихим тлом дзижчав у всіх навушниках. І тоді Горан, не перериваючи розповіді, підкрався до сина зі спини й з усього маху навернув йому копняка. Лук'ян злетів із крайки кратера і, не маючи змоги спинитися, поскакав схилом до самого дна. Було смішно, ось тільки ніхто не засміявся. Чоловіки давилися, притемняли скло в шоломах, відтискали кнопки передавачів, бо знали: їм доведеться непереливки, якщо Горан уловить хоч один смішок. Пізніше Майя дізналася, що технолог із харчового виробництва Захар Шостак таки не стримався й гигикнув. Його сміх лунав у ефірі рівно три секунди, проте цього виявилось достатньо. Горан тоді змовчав, та вже наступного сола Шостак поїхав працювати до Леся Кордаса. І харчовими технологіями відтоді більше не займався.

Майя не наважилася перечити й покірно мовила:

— Воля ваша, Горане.

— І перекажеш Лесеві, нехай запише відео, як ти там бовтаєшся з бачками. Щоби було що надіслати кирпоносому.

Дівчина не озвалася.

Вони дісталися входу на станції «Ньюборн Північна», але повернули в інший бік, до переходу, який сполучав Astrodome із приватним стартовим столом, де на Загарію чекав VIP-конвертоплан Boeing Evolution.

Селище Кам'янка
Сімудські долини, рівнина Хрися, Марс
13:27 MST

Горанові виповнилося шістдесят п'ять наступного дня після того, як у грудні 2079-го 22-й армійський корпус збройних сил Росії форсував Перекопську протоку й удерся до Херсонської області, а 8-ма загальновійськова армія перетнула кордон на півночі та посунула на Харків. На той час Загарія володів у Херсонській області шістьма тисячами гектарів орних земель, на яких вирощував овочі та баштанні культури. Друга російсько-українська війна тривала «всього» шістнадцять місяців (на росіян тиснули дипломатично, і вже у квітні 2081-го українські війська скинули їх назад у море), проте стала більш руйнівною. Після відходу окупантів земля, звісно, нікуди не поділася, проте інфраструктура була вщент зруйнованою. Горан утратив усе: техніку, овочесховища, елеватори. Відступаючи, росіяни підривали навіть

дорожнє покриття. Хоча найгірше було з людьми. Кожен п'ятий із тих, хто працював на Горана, загинув, решта ж роз'їхалися по світу.

Протягом кількох місяців Загарія марно намагався відновити зруйновані підприємства, аж доки Ольга Караман, його багаторічна компаньйонка, не запропонувала облишити все і полетіти на Марс. Сімдесятитрирічна Ольга до війни очолювала трейдингову компанію, що перевозила Горанову продукцію до Європи. Під час вторгнення вона втратила не тільки бізнес, а й сім'ю: у боях за Скадовськ загинули її чоловік і двоє синів. Ситуація була непевною, кошти вичерпувалися, тож Загарія дав згоду.

Орбітальний шатл із Гораном та Ольгою на борту приземлився на космодромі «Фалконгерст» невдовзі після заходу сонця 9 сола місяця Стрільця 14 року за марсіанським календарем¹. За місяць Загарія на Ольжині гроші заснував невелике господарство у кратері Яла на південь від Ньюборна, а за чверть століття перетворив його на найбільший агрохолдинг Марса: «Томуто» належали дев'ять сільськогосподарських куполів і три сотні оранжерей загальною площею сімнадцять тисяч гектарів. На тому Горан не вгамувався: 2110-го призупинив закупівлю води в Planetary Resources і почав розробляти водяні шахти на Ацидалійській рівнині. 2122-го добився від Йорґа Флоріана, голови Ради Дев'ятнадцятьох, дозволу на спорудження атомної електростанції в Кам'янці. Будівництво шістсотмегатватної станції завершилося 2125-го, зробивши «томутівські» куполи незалежними від електрики з Ньюборна. 2126-го в холдингу з'явилася мікробіологічна лабораторія, 2131-го куполи обладнали системами пасивного обігріву, 2134-го до них додалося нічне електричне опалення. Останнє нововведення — розсувні накриття на випадок спалаху на Сонці — встановили на більшість оранжерей рік тому.

Із середини 2120-х Горан більше не міг усе це контролювати особисто. «Томуто» не припиняла дробитися на підрозділи та обростати дочірніми компаніями, і наради, які спершу були щотижневими, відбувалися тепер кожного другого дня. На одну з таких він саме спізнювався.

Прилетівши з Ньюборна, Горан вервечкою наземних галерей дістався масивної бетонної будівлі в центрі Кам'янки — штаб-квартири холдингу. Забіг сходами на найвищий, третій, поверх і ступив до зали для нарад — просторого приміщення зі стінами кремового кольору й вікном на південь.

— Перепрошую, — з порога пророкотав Загарія. — Вибачте, що змусив чекати.

Більшу частину приміщення займав стіл із білого пластику. З обох боків за ним сиділи зо два десятки жінок і чоловіків.

— Щось трапилося? — запитав Дарій Брайко, чоловік середньої тілобудови з очима горіхового кольору, керівник будівельного підрозділу, що споруджував для «Томуто» оранжереї та допоміжні будівлі.

1 5 грудня 2082-го.

— Нічого, — Горан уникнув його погляду. Це було простіше, ніж пояснювати, що Велетова дочка притарабанила до школи ведмежий капкан і виявилася за крок від того, щоб розв'язати третю українсько-російську війну. Горан опустився на своє місце біля вікна та обвів очима присутніх. — Почнімо.

— Велет двічі виходив на зв'язок, — повідомила Гая Кордас. На вигляд сорокарічна, з шовковистим волоссям і довгими віями, вона разом із Фіоною Брайко володіла мережею овочевих маркетів BeFresh.

Загарія кивнув. Велетові розвідники надибали дещо цікаве у кратері Мазурського, і це було основною темою сьогоднішньої наради.

— Маріє, наברי Велета. — Як завжди, коли звертався до інтегрованої в будівлю голосової асистентки, старий закидав голову і промовляв у стелю.

— *Телефоную... Маркові... Велету...*

Горан відчув, як у нагрудній кишені дзизнув згорнутий планшет, і наказав:

— На головний екран, будь ласка.

— *Переводжу виклик на головний екр...*

Асистентка не договорила. На східній стіні зали вималювався прямокутник, із якого в них зосереджено втупився Марко Велет. Останніми роками він, як і Загарія, нечасто вибирався на поверхню, і з незвички після половини дня у ДПМ-скафандрі обличчя йому спухло, а зморшки навколо губів набрякли вологою. Внутрішня камера була широкоформатною — і це ще дужче спотворювало Маркове лице.

— Горане, моє шанування, — захекано привітався Велет.

— Ти як? — Загарія махнув рукою.

— Хочеться зняти підгузок. А ще більше — почухати підборіддя.

Зображенням майнула тінь, а тоді пролунало постукування: Велет випнув щелепу і тюкнув рукавицею об шоломне скло, показуючи, як йому кортить дістатися до щетини, що кіркою вкривала щоки та підборіддя.

— Як хлопці? — поцікавилася Гая.

— Ярема добу не вилазив зі скафандра, каже, поту вже по кісточки, проте тримається.

— Що ви знайшли? — запитав Брайко.

— Тут зсув стався тиждень тому, не більше... зараз, чекайте, глянете...

Велет змінив налаштування. Прямокутник із його обличчям зменшився та перемістився у правий нижній кут, натомість екран вивів зображення з нашоломної камери.

Марко повернувся обличчям до схилу. Стіну кратера навпроти нього розтинала навпіл вертикальна смуга сіро-синьої породи — слід нещодавнього обвалу. Під смугою височів насип із каміння.

— Зсув, — продовжив Велет, — оголив пласт мерзлої породи. Коли Ярема надіслав фото, я подумав, це якась помилка. Водяний лід не може залягати на такій широті. Ми видерлися нагору й у чотирьох місцях пробурили

навскісні свердловини: три, три з половиною, шість і дев'ять метрів. Так ось, це не мерзла порода...

Він зробив паузу. В залі для нарад хтось позаду Гаї Кордас розчаровано зітхнув. Дарій Брайко знизав плечима, мовляв що ви хотіли, див не буває: ніякого водяного льоду на низьких широтах. Ось тільки Велет і далі мовчазно поглипував із кута екрана, й поволі до всіх доходило, що його слова суперечать тому, що вони бачать. Високо на схилі двоє розвідників забивали у ґрунт металевий штир із циліндричним MPS-датчиком на кінці — маркер, за яким супутник визначатиме межі ділянки для оформлення заявки в земельному управлінні. Щось не сходилось. Навіщо Велетові стовпити ділянку з пустою породою?

— Велете... — Загарія прискалив око.

І тоді зазвичай стриманий Марко розплився в широченній усмішці.

— Це не мерзла порода, — пробасив він. — Це чистий водяний лід.

Залою прокотилася хвиля наелектризованого шепоту. Горан відкинувся на крісло. Гая захитала головою. Брайко аж ногами засовав від збудження. Велет дозволив фразі повисіти в повітрі, а тоді додав:

— Вміст H_2O в породі — 95 %.

Найглибші водяні штольні Ацидалійської рівнини за багато тисяч кілометрів на північ від Колоній давали концентрацію не більше за дев'яносто два.

— Правильніше буде: вміст породи в H_2O — лише 5 %, — виправився Велет.

— Ти жартуєш, — вирячився Загарія.

— Ні, Горане.

Велет випростав руку — на долоні лежав шматок сірої породи. Тоді потер пальцем одну з його граней і показав, як з-під пилу пробиваються виблиски льоду. У розрідженому повітрі лід миттєво випаровувався — й над грудкою курився сизий туман із водяної пари.

Кілька людей у залі ахнули. Горан глипнув на Дарія, який погладжував тонкі смужки вусів, а тоді перевів погляд на екран. Вода. Багато води, ще й так близько від Колоній! І це здавалося неймовірним, бо вода для економіки Марса важила більше за нафту для Землі в епоху вуглеводневої енергетики. Вода була потрібна для виробництва ракетного палива, продукування кисню, обігріву помешкань, вимивання солей із реголіту, охолодження реакторів, вирощування сільськогосподарської продукції, зрештою для пиття. Жоден технологічний процес на Марсі не обходився без води. І саме з водою від моменту заснування Колоній у Сімудських долинах був найбільший клопіт.

Більшість великих поселень на Марсі розташовується в низинах біля екватора. Там тепліше, щільніша атмосфера краще захищає від космічного випромінювання, у довколишніх горах вистачає руд і мінералів. Єдине,

чого немає в екваторіальній зоні, — це води. Чи то пак льоду¹. Впродовж перших десятиліть колоністи практикували використання мобільних установок для випарювання води з реголіту. Вантажили сухий ґрунт у герметичні камери, нагрівали та збирали крихти виділеної з нього вологи. Якийсь час цього вистачало, проте потреби Колоній щороку зростали. На початку 2140-х поселення в Сімудських долинах споживали шість мільйонів тонн води на рік, і знадобилося б шістсот років, щоб тисяча установок із РТГ навипарювала таку кількість, тож із середини 2070-х колоністи взялися добувати воду в льодяних шахтах на півночі планети, подібно до того, як на Землі добували вугілля. Утопія, Аркадія, Ацидалійська рівнина — криги там не бракувало, проблема полягала лише в тім, що її доводилося доправляти за три тисячі кілометрів на південь. Навіть зараз, 2141-го, чверть вартості продукції «Томуто» становили витрати на перевезення води. Саме тому знайти пласт водяного льоду за триста п'ятдесят кілометрів від Ньюборна було чимось немислимим.

Велет викинув льодяну грудку та вказав пальцем на схил попереду себе.

— Там ціла плита. Сотні мільйонів тонн. Щонайменше.

— Чому стільки часу її ніхто не помічав? — запитала Гая Кордас.

— Бо ніхто не шукав воду на таких низьких широтах, — відповів Велет.

— Але ж ми її знайшли.

— Випадково. Супутники нічого не фіксували.

— Як таке взагалі можливо? — не заспокоювалася Гая. — Той лід мав би випаруватися мільйони років тому. Там до поверхні метрів п'ятдесят, не більше.

— Не знаю. — Марко похитав головою. — Хай над цим морочать голову геологи. Найважливіше — що ми її знайшли. Плита тепер наша.

З іншого боку стола озвався Іван Вайда, високий чоловік із гороподібними плечима та накачаними грудьми. Пригладивши пальцями борідку-еспаньйолку, він промовив:

— Мої хлопці потрібні?

Незайняту землю на Марсі вважали нічиєю. Будь-хто міг застовпити будь-яку ділянку з єдиною умовою: налагодити її ефективну експлуатацію протягом трьохсот шістдесяти солів. Якщо за цей час заявник не подавав підтвердження про отримання прибутку із землі, ділянка знову набувала статусу нічиєї. Система не ідеальна, й усі на Марсі це знали. Траплялося,

1 Проблема в тім, що на низьких широтах Марса тиск насиченої пари над водяним льодом більший за парціальний тиск водяної пари у марсіанській атмосфері, через що водяний лід, який залягає близько до поверхні, випаровується (сублимується) і поверхневі породи стають сухими. Межа між мерзлим (тобто такими, що містять водяний лід) і морозними (тобто безльодовими) породами в екваторіальній зоні пролягає на глибині чотириста метрів. Усе, що вище, — це каміння й реголіт, у якому водяної криги менше за 4 %. Що далі на північ, то ближче лід «добиратється» до поверхні. На 30° пн. ш. крижані пласти вже залягають на глибинах близько двохсот метрів, і лише північніше за 60° пн. ш. водяний лід може бути на поверхні Марса.

компанії-конкуренти псували одна одній техніку, обвалювали входи до шахт, сподіваючись перехопити особливо апетитний наділ. Коли вільної землі поблизу Колоній лишилося обмаль, рейдерські захоплення стали заледве не нормою, й за останні два десятиліття всі великі корпорації завели безпекові підрозділи, що дбали про захист землі й активів. Іван Вайда очолював такий у «Томуто».

— Ні, — сказав Горан. — Ніхто про це не знає. І ми оформимо заявку, перш ніж хтось дізнається. — Старий дещо пригадав і зиркнув через стіл на Вайду: — Як там, до речі, твій племінник? — поклав пальцями у повітрі: — Як його? Віктор?.. Валерій?..

— Веремій, — холодно відповів Іван. — Веремій Реус.

Для Горана не було таємницею, що Іван ставиться до племінника з особливою приязню, прихильніше навіть як до рідного сина. Сімнадцятирічний Кирило Вайда був нетямким неробою, натомість Веремій Реус — син Іванової сестри Анни — мав трохи лою під чубом. У п'ятнадцять IPN Services кликали його до свого відділу кібербезпеки. У шістнадцять Epic Games пропонували йому посаду мід-девелопера з можливістю швидко піднятися на рівень старшого розробника, але Вайда вмовив племінника працювати на «Томуто».

— Та начхати, — Загарія махнув рукою. — Він знайшов «щура»?

— Усе не так просто, Горане.

— Тобто не знайшов.

— Це не його робота, Горане, але він шукає.

Місяць тому мешканці Кам'янки почали помічати дещо дивне під час користування месенджером. Власне, саме Веремій першим забив на сполох. Якогось дня він прийшов до Івана Вайди та показав лог-файл свого профілю. За тиждень програма зафіксувала три входи із пристроїв, до яких Веремій не мав стосунку, без, що важливо, повідомлень про злам чи спробу зламу. І він був не один такий. Акаунти кількох Веремієвих приятелів залишалися активними, коли їх самих у мережі не було, а непрочитані повідомлення перетворювалися на прочитані, попри те що їх не відкривали. Вайда порушив це питання на найближчій нараді — і Горан наказав розібратися. Вайда в тому нічого не тямив і запитав у племінника про те, як можна отримати доступ до облікового запису, не зламуючи пароль? Веремій припустив, що зловмисники зламали якийсь менш захищений застосунок, яким користуються мешканці Кам'янки, наприклад, додаток для замовлення продуктів у BeFresh, вивантажили з нього базу користувачів із паролями й у такий спосіб (люди ж бо часто послуговуються одним і тим самим паролем для різних програм) одержали доступ до акаунтів у месенджері. Припущення було таке собі, проте кращого на думку не спадало, і Вайда розіслав мешканцям Кам'янки рекомендацію оновити паролі. Це розв'язало проблему на певний час, але згодом усе почалося спочатку, й дедалі більше кам'янчан зауважували підозрілу активність у своїх месенджерах.

— Не його робота? — повторив Загарія. — А чим він такий зайнятий?

— Установлює маркери на схилі. — Вайда показав на екран.

— Ми вже закінчуємо, — Маркоче лице розгорнулося назад на всю стіну, — вночі я повертаюся. Веремій також.

— Чудово, — кивнув Горан.

Залу між тим наповнив схвильований гомін: усі водночас заговорили про виявлену Велетом льодяну плиту та перспективи, які вона відкривала. Відтепер не доведеться економити воду під час промивання реголіту. Згодом можна буде взагалі відмовитися від ґрунту, зробивши всі оранжереї гідропонними. Хтось згадав про рибні ферми, давню Фіонину ідею, якій не давали ходу саме через нестачу води.

Марко шепнув до Горана:

— Наберете опісля.

— Гаразд, — Загарія закинув голову: — Маріє, кінець зв'язку.

— *Завершено розмову... з Марком Велетом...*

— Що в нас далі? — Горан, закликаючи до тиші, постукав кісточками пальців по столу.

Мовчанка запала підозріло швидко. Ніхто не наважувався озватися першим. Зрештою Павло, найстарший Горанів син, промовив одне слово:

— Грибок.

Павло був такий самий худий, як і Горан, із такими самими небесно-блакитними очима, але без батькової різкості в рухах і колючості погляду.

— Знову? — спохмурнів Загарія.

Павло ствердно похитав головою.

— Червоний Яр поки вдається вберегти від зараження, проте оранжереї на південь від Нойнштадта й куполи у кратері Яла всуціль інфіковані.

— Нічого не можемо вдіяти з цим гадом, — докинула Гая Кордас.

Грибок не шкодив рослинам, але пожирав прикорм для мікроорганізмів, призначених для видалення з реголіту перхлоратів. Це підвищувало кислотність ґрунту, не кажучи про те, що самі по собі перхлорати, чия концентрація збільшувалася внаслідок зменшення кількості бактерій, виявляли паскудну здатність накопичуватися в щитоподібній залозі й зупиняти метаболізм.

— Який рН? — звів брову Загарія.

— П'ять і вісім, п'ять і дев'ять, — відповів Павло.

Щоб рослини росли, водневий показник мав бути не менше за шість і п'ять.

— Мало, — скривився старий.

— Ми вивалили весь наш дефекаст. Дві тонни на гектар. Це понад те, що вже було. — Павлові очі залишалися розфокусованими, ніби він думав про щось інше. — Рівень рН поволи зростає, проте бактерії не встигають відновлюватися. В кожній четвертій оранжереї за Нойнштадтом урожай хиріє. На заході цього річні посіви квасолі ми, вважаєте, вже втратили.

— Паскудство. — Горан повернувся до невисокого чоловіка із сивяво-чорною чуприною, такою густою, що, здавалося, всотує світло з повітря. Шії в чоловіка не було: голова стирчала просто із пліч, а коли Горан штрикнув її власника поглядом, якимось дивом втиснулася в тулуб іще глибше. То був Горанів середній син, Григір. Горан цвіркнув: — Кажі щось.

— Ми працюємо, батьку.

Григір, хоч і не мав наукового ступеня, очолював групу молекулярних біологів «Томуто». У Мідддоні функціонувала велика Лабораторія синтетичної біології, але вона перебувала у підпорядкуванні Ради Дев'ятнадцятьох. Окрім того, Горан знав, що її керівникові, доктору Віто Свеннінгсену, приплачує Англада за нелегальне перевиробництво теломіду, який потім переправляють на Землю, а тому волів із ними не зв'язуватися.

— Ми працюємо, — передражнив Загарія. — Як ви працюєте, дармоїди?

— Намагаємося створити мікроорганізм, який знищить грибок.

— Треба не намагатися, а створювати. Скільки ще часу потрібно?

Григір, просячи підтримки, скосив погляд на старшого брата, потім на Дарія Брайка, потім на Гаю Кордас, але ніхто не зреагував.

— Пів року, може рік.

Більш реалістичним терміном було півтора марсіанського року, тобто тисяча солів, але Григір не насмілювався озвучувати таке перед батьком.

— Ти здурів? — з Горанових губів злетіла слина. — За рік ця зараза з'їсть не лише наші рослини, а й нас самих!

— Треба все перевірити, — мляво опирався Григір. — Ти ж не хочеш, щоб мікроорганізм повбивав і грибок, і бактерії? Щоби повторилася Паніка?

Горан відмахнувся.

— Які ще варіанти?

— Виморозити ґрунт, — запропонував Брайко.

— Це означає вивести з експлуатації оранжереї. — Горан мотнув головою. Потім доведеться заново прогрівати ґрунт, наповнювати атмосферу, запускати черв'яків і бактерії. — Надто довго. Й надто дорого. І не факт, що розв'яже проблему.

— Розв'яже, — Григір спробував відновити розмову. — Грибок гине за низьких температур.

Горан проігнорував його, і тоді Дарій узявся пояснювати:

— Нехай Велет проінспектує все, що зараз підростає, визначить, скільки оранжерей треба залишити, щоб виконати контракт із Радою. Решту ж можемо відкрити. У нас достатній запас міцності, Горане.

— Це допоможе?

— Ну... — Брайко завагався.

— Ну, що? — Горанова брова вигнулася над оком роздратованим знаком запитання.

— Допоможе, але спершу треба з'ясувати походження грибка. Можна вигребти весь ґрунт і завезти новий, за потреби хоч сто разів перелопатити

його в інфікованих оранжереях. Але поки не дізнаємося, звідки з'явилася ця зараза, все марно. Він повертатиметься.

— Є ідеї, звідки грибок? — запитав Горан.

Дарій похитав головою.

— Занесли із Землі, — мовив Павло. — Ми вживаємо заходів, щоби він не розповсюджувався, але станом на зараз...

— Знайдіть і знищте цю гидоту, — обірвав сина Загарія.

Дарій, Павло та Григійр презирнулися. Григійр, відхилившись, щоби батько його не бачив, закотив очі.

— Так.

— Гаразд.

— Як скажете, Горане.

— Що там далі? — старий склав руки на столі.

— Кварцова руда, — озвався Дарій.

— Яка ще кварцова руда? — насторожився Горан.

— Ми відкрили поклади кварцу неподалік Резерфорда.

Загарія наморщив лоба. Кратер Резерфорда був на височині Терра Аравія за тисячу сімсот кілометрів на схід від Ньюборна.

— Ми маємо розвідгрупу в Аравії? — здивувався Горан.

— Ви самі її відряджали три тижні тому, — мовив Дарій.

— А... ну, нехай, — було видно, що Горан не пам'ятає. — І що?

— Руда чиста, і поклади достатньо великі, щоби почати розробку.

Діоксид кремнію (основна компонента скла) — це найпоширеніший мінерал на Марсі: реголіт наполовину складається саме з нього. Проблема в тім, що другим за поширеністю складником марсіанського ґрунту є оксид заліза Fe_2O_3 , тобто пил, що надає склу мутності й видалити який надзвичайно важко. Використання кварцової руди замість ґрунту не лише покращило би прозорість, а й здешевило собівартість виплавлення скла.

— З неї вийде скло не гірше, ніж на Землі, — правив далі Брайко. — Зможемо виготовляти й шибки для оранжерей, і дзеркала та фотопанелі. У перспективі потіснимо Planetary Solutions...

Горан змахнув рукою, примусивши його замовкнути. Секунд десять розмірковував.

— Тисяча сімсот кілометрів, Дарію.

— Ну-у... — розвів руками Брайко.

— І там бездоріжжя.

— Так, але...

— Це Аравія. Це не гладенька Ацидалійська рівнина. Там повно каміння і кратер на кратері. Як ми, бляха, доправлятимемо її сюди?

— Воно того варте, Горане.

— Нам доведеться прокладати дорогу, доведеться з нуля спорудити скловиплавний... склоробний... чорт, я навіть не знаю, як його правильно називати!

— Складувний, — підказав хтось із-за спини Івана Вайди.

— Так, трясця, складувний завод! Доведеться запрошувати фахівців із Землі, й то не одного-двох, а цілий табун, бо ніхто з нас склом раніше не займався.

Дарій метнув погляд на Ельміру Брейгель, фінансистку, що сиділа за Гаєю Кордас, відхилившись так, щоб не потрапляти Загарії на очі. Вона прилетіла на Марс чотири роки тому й у свої тридцять п'ять була наймолодшою серед присутніх. Ельміра могла би перекопати старого упертюха, пояснити, що в них достатньо вільних коштів на рахунках, але боялася навіть поглянути на Горана, не те що заговорити першою.

— До вікна п'ять земних місяців, плюс шість місяців перельоту, — полягав Дарій. — Устигнемо. Застовпимо ділянку, запросимо інженерів із Землі й акурат під кінець року запустимо виробництво.

— Не знаю, — Горан вагався. — Треба подумати.

Дарій сперечатися не став.

— Ще питання? — задер бороду старий.

Питання, може, і були, та в Горанові відчувалося якимось нездорове напруження, а тому всі німували.

— Тоді на сьогодні все, — Горан жестом показав, що нараду закінчено. Коли люди почали підводитися, він відшукав очима чоловіка з хвилястим каштановим волоссям неподалік входу та мовив: — Маричу, затримайся.

Чоловіки та жінки, негучно перемовляючись, вийшли із зали для нарад. Усі, крім одного. Іво Марич — стрункий чоловік, начебто п'ятдесятирічний, хоча насправді значно старший, — почекав, поки вони з Гораном залишаться самі, й перемістився ближче до старого.

— Розкажуй, — звелів Загарія.

— Сім дистилляторів пошкоджені до невідновного стану. У двох апаратів тріснули приймачі дистилляту і ще в одного зникла нагрівальна баня.

У фінансових звітах Іво Марич фігурував як «оператор технологічного устаткування у спорудах закритого типу». Цей евфемізм мав на меті приховати той факт, що сферою відповідальності Марича було самогоноваріння. За винятком пива виробництво алкоголю на Марсі підлягало забороні, хоча, крім вікових обмежень на його споживання не було: будь-якого дня у будь-якому з пабів Мідлдона, Роквейла чи Ньюборна можна було замовити собі до вечері чарку чогось міцнішого за пиво. Привозити алкоголь із Землі коштувало дорого, а тому вже пів століття його нелегально виготовляли на Марсі: на півночі Колоній ірландці гнали кукурудзяний бурбон і ячмінний віскі, на півдні українська Діаспора виробляла кілька сортів горілки й термоядерну полинівку, яку на Землі називали абсентом.

— Це все? — Горан сидів упівоберта, поклавши лікоть на стіл.

— Вони відкрили сорок бідонів із перваком, — Іво замовк. Казати, що весь їхній уміст розчинився в марсіанській атмосфері, було зайвим.

— Сорок? — сикнув Загарія.

— Так.

— І вони хочуть, щоб ми повірили, що це сталося через влучання метеорита?

— Підкинули ось це, — Марич дістав із кишені каменюку завбільшки з апельсин. Чорну пористу, зі срібними вкрапленнями. — Навпроти пролому у вікні.

— Справжній? — роздув ніздрі Горан. — Це справжній метеорит? — Нібито це щось змінювало. — Вони нас за дурнів мають?

— Я відніс камінь до лабораторії. Він не був у космосі. Скельний уламок, звідси, з поверхні. Тож це, радше, щоб постігатися. Ну й за метр від проламу із землі стирчало ось це.

Маричеві пальці прослизнули до кишені та розгорнули на столі перед Загарією крихітний зелено-біло-помаранчевий триколон із цупкої тканини. Ірландський прапорець.

Іво мовив:

— Падді розбили вікно, потрошили апарати, а потім підкинули каменюку й увіткнули в реголіт оцю ганчірку, щоб у нас не виникло сумніву щодо того, хто так учинив.

Горан поцокав язиком. Тиждень тому старший син Іво Марича Устим разом із приятелями Яремою Одноволом і Артемом Стехом прокралися до ірландської віскокурні на півночі Мідлдона та перерізали трубопровід, яким до цеху, де зберігали дошки для бочок, подавали гарячий теплоносій. За ніч приміщення вистигло, дорогá деревина, яку падді тягли аж із Землі, замерзла на камінь і частина бочок потріскалися. Горан розумів, що це так не минеться, й ось позавчора вночі ірландці завдали удару у відповідь.

— Що мені робити? — запитав Іво Марич.

— Що із запасами?

— Маємо двісті літрів спирту в лавових каналах у Драконових горах.

— Вистачить.

— Так. І за тиждень усе відновимо, не хвилюйтеся.

— Гаразд, — Горан покивав. — Можеш іти.

— Е-е... але... що з оцим? — Іво тицьнув пальцем у прапорець на столі. Загарія якийсь час мовчав.

— Я щось вигадую.

— Вайда запевнив мене, що ми їм цього не подаруємо.

— Не подаруємо. Але на сьогодні ти вільний.

Під час розмови Іво не підводив очей вище від лінії Горанових пліч, однак після останніх слів подивився старому просто в обличчя. Щось промайнуло у спантеличеному погляді, проте він так нічого й не сказав.

Мовчки, не попрощавшись, Марич покинув залу.

Загарія не обертався від вікна. Кілька хвилин милувався Акрополем і акуратними розкиданими на кремово-коричневій рівнині будівлями, а тоді хрипко покликав:

— Маріє...

— Слухаю, пане Загарія.

— Будь ласка, набери ще раз Велета.

— *Телефоную... Маркові... Велету...*

На стіні проступив сірий прямокутник.

— На планшет. — Горан дістав планшет, розгорнув лише наполовину, потому виловив із кишені навушник і вставив у вухо. — Звук на гарнітуру.

— Переводжу виклик на... планшет. Звук подається на... моногарнітуру.

Марко відповів одразу. Він усе ще стояв біля підніжжя схилу, зосередившись на чомусь угорі. Кілька секунд чоловіки мовчали, потім Велет запитав:

— Їздили до школи?

— Так.

— І як?

— Повернешся — сама розповість. Якщо хочеш почути мою думку, дрищ отримав по заслугі.

Велет повів бровами, та уточнювати не став.

— Що ви вирішили з директоркою? І що його батьки?

— Дав усім просратися. — Горан самовдоволено гмикнув. — Не переймайся цим. Але з донькою поговори. Воно, звісно, кумедно вийшло, та краще такі вистави не повторювати.

— Поговорю, обов'язково.

— І від завтра я відправляю її до Кордаса.

— Надовго? — Марко всміхнувся самими кутиками губ.

— Два місяці. Хай попрацює руками.

— Ну, гадаю, їй не зашкодить.

— Не зашкодить.

Вони замовкли. Велет розумів, що Горан вийшов на зв'язок не для того, щоб розпитувати про льодяну плиту в кратері Мазурського чи розповісти про Майю.

— Я домовився про зустріч із Флоріаном і Радою, — зрештою сказав старий. — Сьогодні вранці.

— На коли?

— На двадцять восьме.

Післязавтра.

— Гарзд.

— Далі вже нема як зволікати, — супився Загарія. — Маємо з'ясувати все з ними.

Ішлося про ситуацію, яку вони поміж себе називали «проблемою дітей».

— Так, я розумію, — Велет зітхнув.

— Повертайся, підготуємося. — Горан потер пальцями очі. — Маємо все спланувати.